

(20-ті рр.) / К. В. Лобач. – К. : Ін-т історії України НАНУ, 1994. – 41 с.

6. Мироненко А. Н. Проблемы законности на этапе новой экономической политики (1921 – 1927) / А. Н. Мироненко, А. П. Бенько. – Киев – Днепропетровск : МП “Юрлен”, 1992. – 25 с.

7. Міхеєва О. Україна на початку 1920-х років: життя суспільства в умовах перехідних історичних періодів (за документами правоохоронних органів) / Оксана Міхеєва // Історія та історіографія в Європі. – 2003. – Вип. 1 – 2. – С. 164–173.

8. Іваненко В. В. Україна непівська: Аналіз соціальних аномалій південного регіону / В. В. Іваненко, І. В. Іщенко. – Д. : Вид. ДНУ, 2006. – 280 с.

9. ЦДАВО України – Ф. 342 – Оп. 2. – Спр. 1238. – Арк. 12–13.

10. Коллонтай А. Семья и коммунизм / А. Коллонтай // Коммунистка. – 1920. – № 7. – С. 17.

11. Пашенко В. Свобода совісті в Україні. Міфи і факти 20-30-х років / В. Пашенко. – К. : Полтава, 1994. – 249 с.

References

1. Dnipropetrovsk: vihi istorii / [gol. red. Kvitka S.A.]. – Dnipropetrovsk : Grani, 2001. – 256 s.

2. Litvin V.M. Istorija Ukraini: u 3-h tomah / V.M. Litvin – K. : Vid. dim “Alternativi”. – T.3 (Novitnij chas), kn. 1. – 2005. – 832 s.

3. Kulchitskiy S. Komunizm v Ukraini: pershe desyaterichya (1919–1928) / S. Kulchitskiy. – K. : Osnovi, 1996. – 396 s.

4. Diptan I.I. Rada zahistu ditey v borotbi z dutyachoyu bezpritulnicystyu na Ukraini (1919–1922 rr.) / I. I. Diptan // Pitanya istorii SRSR. – (Respublikanskiy mizhvidomchij naukoviy zbirnik). – [vidp. red. O. O. Kucher]. – H. : Osnova, 1991. – Vip. 36. – S. 24–30.

5. Lobach K.V. Nepmani na spozhivchomu rinku Ukraini (20-ti rr.) / K. V. Lobach. – K. : In-t istorii Ukrainu NANU, 1994. – 41 s.

6. Mironenko A.N. Problemi zakonnosti na etape novoy ekonomicheskoy politiki (1921 – 1927) / A. N. Mironenko, A. P. Benko. – Kiev. – Dneprodzerzhinsk : MP “UrLen”, 1992. – 25 s.

7. Miheeva O. Ukraina na pochatku 1920-h rokov: zhitya suspilstva v umovah perehidnih istorichnih periodiv (za dokumentami pravoohoronnih organiv) / Oksana Miheeva // Istoriya ta istoriografiya v Evropi. – 2003. – Vup. 1 – 2. – S. 164–173.

8. Ivanenko V.V. Ukraina nepivska: Analiz sosialnih anomalij pivdenogo regionu / V. V. Ivanenko, I. V. Ischenko. – D. : Vud. DNU, 2006. – 280 s.

9. ZDAVO Ukrainu. – F. 342 – Op. 2. – Spr. 1238. – Ark. 12–13.

10. Kollontay A. Semya I kommunizm / A. Kollontay // Kommunistka. – 1920. – № 7. – S. 17.

11. Paschenko V. Svoboda sovisti v Ukraini. Mifi ta faktu 20-30-h rokov / V. Paschenko. – K. : Poltava, 1994. – 249 s.

Комар Е. Г., аспірант, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна, Київ), Germanicus@bigmir.net

Факторы распространения социальных аномалий среди населения УССР в 1921–1925 гг.

Целью статьи является комплексный анализ работ современных исследователей, посвященных изучению факторов и уровня распространения преступности, алкоголизма и проституции как наиболее масштабных видов социальных аномалий в повседневной жизни населения УССР в 1921–1925 гг. В рамках исследования использовано такие научные методы, как абстрагирование, компаративный анализ, синтез и индукция. В результате делается вывод о том, что вопрос факторов распространения социальных аномалий в административных границах УССР в 1921–1925 гг. является недостаточно исследованным и требует дополнительного изучения.

Ключевые слова: факторы, социальные аномалии, УССР, уголовная преступность, алкоголизм, проституция, безработица, беспризорность.

Комар Е. Г., PhD student, Kiev National Taras Shevchenko University (Ukraine, Kiev), Germanicus@bigmir.net

Factors of social deviances spread among the Ukrainian SSR population in 1921–1925 years

The aim of this article includes complex analysis of works of modern scientists, which devoted to research of factors and degree of distribution of crime, alcoholism and prostitution as the major types of social deviations in everyday life of Ukrainian SSR population in 1921–1925 years. At the same time, as a result of conducted research the author makes the conclusion that the factors of distribution of crime, alcoholism and prostitution among the Ukrainian SSR population in 1921–1925 years are insufficiently studied and requires further research. Those conditions are actualizing the future researches within the scope of mentioned problem.

Keywords: factors, social deviances, USSR, criminality, alcoholism, prostitution, unemployment, homelessness.

* * *

УДК 94(477)“1914/1939”

Панфілова Т. О.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і філософії, Львівський Регіональний інститут державного управління Національної Академії державного управління при Президентові України (Україна, Львів), oleg-muravskiy@ukr.net

ГРЕКО–КАТОЛИЦЬКА ЦЕРКВА, ЯК МОРАЛЬНО–ЕТИЧНИЙ ЧИННИК КОНСОЛІДАЦІЇ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (1914–1939 РР.)

Витоки громадсько–культурної діяльності Греко–католицької церкви та її духовенства у Східній Галичині сягають кінця XVIII – початку XIX століття, коли в Австрійській імперії цар Іосиф II провів важливі соціально–економічні реформи, зокрема церковну, якою зрівняв у правах Греко–католицьку церкву з Католицькою та Протестантською, дозволив українському духовенству навчатися в університетах та працювати у державних установах. Тоді ж були засновані греко–католицькі семінарії у Відні, Львові та Ужгороді для підготовки духовенства. На той час воно становило основну частину української еліти, котра брала активну участь у суспільному житті краю, зокрема у створенні й діяльності просвітніх, культурно–освітніх товариств й організацій. Дослідити роль Греко–католицької церкви у консолідації громадянського суспільства Західної України – основна мета статті.

Ключові слова: Греко–католицька церква, громадянське суспільство, Андрей Шептицький.

На період становлення національно–культурного руху українців Галичини (кінець XIX ст. – початок XX ст.) припадає початок пастирської діяльності митрополита Андрея Шептицького. Головні засади папської енцикліки в контексті специфічних обставин Східної Галичини митрополит виклав у пастирському посланні “О квестії соціальной”, а також у інших пастирських посланнях, зокрема у зверненні “До української інтелігенції”, “До моїх любих гуцулів”, “О солідарності у громадському житті”. Митрополит переконував українську громаду, що “самі не дамо собі ради”, тому “треба лучитися разом, заводити по наших селах крамниці християнські, шпихліри громадські та всякі інші добродійні установи. Що до багатства суспільність не дійде без правдивої просвіти та, що дочесним добром є те, що цілий нарід за спільне явне добро уважає і, що заховати й примножити добро є обов’язком патріота” [1, арк. 23–35]. Ці морально–етичні та соціальні засади Греко–католицька церква та її духовенство послідовно утверджували в діяльності всіх структур українського громадянства.

Громадсько–культурна діяльність Греко–католицької церкви відображена у низці досліджень, більшість із яких не акцентують увагу на ролі церкви в консолідації громадянського суспільства Західної України. На основі оригінальних джерельних матеріалів (архівні документи, спогади, матеріали періодичної преси) у розвідці здійснена спроба заповнити окреслений інформаційний вакуум сучасної української історіографії.

У роки Першої світової війни головним завданням Церкви був захист соціальних і національно–культурних здобутків українців у Австро–Угорській монархії. Ці завдання детально окреслені у пастирському посланні митрополита від 21 серпня 1914 р. На жаль, після окупації західних земель України

російською армією та встановлення жорстокого антиукраїнського режиму, коли сотні Греко-католицьких церков та її духовенства було репресовано й депортовано, коли був заарештований і вивезений в Росію Андрей Шептицький, громадсько-культурна діяльність Греко-католицької церкви та її духовенства була загальмована та, фактично, заборонена.

Але уже наприкінці лютого 1918 р. після звільнення західних земель України від московської окупації та повернення до Львова митрополита Шептицького церковно-релігійна і громадсько-культурна діяльність активізувалася. 21 лютого 1918 р. у спільному пастирському посланні Андрея Шептицького, єпископів Станіслава – Григорія Хомишина, Перемишля – Йосафата Коциловського було оприлюднено завдання церкви і українського народу у післявоєнний період. Основний зміст послання – заклик до єдності та спільної праці: “Усунення всякого роздору і роз’єднань в народі – нехай це буде прапором нашої праці” [2, арк. 30–64].

Цілком закономірно, що Греко-католицька церква та її духовенство рішуче засудили воєнну агресію Польщі проти Західно-Української Народної Республіки, яка розпочалася вже на початку листопада 1918 року. 26 серпня 1919 р. у спільному пастирському зверненні до духовенства й українського народу митрополит Андрей Шептицький, єпископи Григорій та Йосафат заявили: “Ми ще не встигли вилізти з тяжких ран, завданих попередньою війною, коли нова війна, гірша від першої перейшла знищенням цілої нашої вітчизни... Польські війська зайняли цілий край” [3, с. 453–454]. Автори послання закликали весь народ до боротьби за справедливість і відкинути зневіру: “нехай терпіння нинішньої хвилини будуть для нас наукою історії” [3, с. 453–454].

Для того, щоб “приглушити” наслідки конфлікту між польською державною владою і митрополитом Андреем Шептицьким, загалом греко-католицьким духовенством, Президент Польщі Станіслав Войцеховський ініціював укладення конкордату з Ватиканом про правове становище Католицької церкви у Польщі [4, с. 165–168].

Справді, на певний час конфронтаційні взаємини між Греко-католицькою церквою та польською державною адміністрацією були приглушені. Але митрополит й загалом греко-католицьке духовенство продовжували відстоювати соціально-економічні та культурно-освітні права українців краю. Саме з цією метою воно брало активну участь в діяльності всіх структур громадянського суспільства, насамперед культурно-освітніх (“Просвіта”, “Рідна школа” та інші), у господарських та фінансово-кредитних спілках.

Окрім того, греко-католицьке духовенство опікувалося людьми похилого віку, інвалідами, ветеранами визвольних змагань, дітьми-сиротами. Широкого масштабу набула добродійна діяльність, загалом меценатська. Головна суть діяльності духовенства в суспільстві полягала в сприянні консолідації українців і, таким чином, готувати патріотичні сили, до реалізації у майбутньому основної національної ідеї – здобути державну незалежність й соборність України [5, с. 3–12].

Митрополит Андрей був глибоко переконаний, що головний тягар боротьби за відновлення державної незалежності і соборності України ляже, насамперед, на плечі молодого покоління, а отже й відповідальність за її подальшу долю. У пастирському посланні до молоді (1932 р.) він стверджував, що у молодого покоління зростає любов до Батьківщини й бажання “принести за неї жертви”. Це його тішило. Водночас митрополит наголошував, що боротьба за долю Батьківщини пов’язана з жертвами і загалом “таїть у собі такі тонкощі – скриті й небезпечні, про які трудно й говорити”. Тому він закликав молодь “не легковажити досвіду старших, не відкидати авторитет батьків, а відтак й кожний інший авторитет у народі”. З уваги на це митрополит прагнув допомогти молоді опанувати й акумулювати історичний досвід і, таким чином, уникнути повторення трагічних помилок попередніх поколінь [3, с. 358–362].

Тому керівництво Греко-католицької церкви, загалом її духовенство, опікувалося молоддю й брало активну участь у створенні й скеруванні діяльності різноманітних церковно-релігійних, культурно-освітніх та спортивних військово-молодіжних товариств й організацій: січові, лугові, “Сокіл”, (“Сокіл-Батько”), “Пласт”, “Союз стрільців”, “Союз поступової молоді ім. Драгоманова”, І. Франка, М. Павлика та інших. Цій же меті була підпорядкована й діяльність Католицької Акції Української Молоді та інші [6, с. 468–560].

Коли наприкінці 20-х – початку 30-х років ХХ ст. внаслідок жорстоких репресивно-каральних акцій і, насамперед під час примусової колективізації та штучно створеного голодомору в Радянській Україні було знищено селянство як клас та загинуло майже 6 мільйонів невинних жертв. Тоді у Західній Україні та країнах Європи й Америки розгорнувся масовий рух допомоги жертвам голодомору. Цей рух очолила Греко-католицька церква та різні національно-патріотичні організації. Преса Західної України опублікувала сотні статей про трагічну ситуацію в Радянській Україні.

24 липня того ж року керівництво Греко-католицької церкви – митрополит Андрей, єпископи Григорій Лакота, Іван Бучко, Іван Лятошинський оголосили спільну відозву до вірних “Галицької Церковної Провінції, до всіх людей доброї волі, до всіх християн світу, всіх віруючих у Бога, особливо до всіх робітників і селян, передовсім наших земляків – просимо прилучитися до цього голосу протесту та болю й розповсюдити у найвіддаленіші країни світу”. “Україна у передсмертних судорогах, населення вмирає голодовою смертю. Побудована на несправедливості, обмані, безбожності та людоїдна система державного капіталізму довела багатий недавно край до повної руїни”. Наступного дня – 35 українських інституцій: Українська Парламентарна Репрезентація, товариства “Просвіта”, “Рідна школа” та Наукове Товариство імені Т.Шевченка, Український Католицький Союз, Союз Українок та інші створили у Львові Український Громадський Комітет Рятунку України – координатора допомоги голодуючим. Рятунковий Комітет створив повітові й міські комітети [3, с. 512–530].

17 жовтня 1933 року митрополит Андрей і єпископи УГКЦ оприлюднили другий спільний пастирський лист

у справі допомоги голодуючим в Україні. 19 жовтня був проведений день національної жалоби. 26 жовтня з ініціативи архієпископа Відня Теодора Інніцера у Відні відбулася конференція представників багатьох народів світу, котрі потерпають від голоду в СРСР для обговорення способів допомоги голодуючим. Представником УГКЦ, зокрема особисто від митрополита Андрея на конференції був єпископ Микита Будка, а від Українського Громадського Комітету Рятунку України – посли до польського сейму Мілена Рудницька та Зіновій Пеленський, а також парох церкви святої Варвари у Відні Мирон Горникевич [3, с. 535–540].

27 грудня 1933 року Центральний Комітет Рятунку України надіслав митрополитові Андрею лист подяки за допомогу в організації доленосної акції для голодуючих у Великій Україні. Від імені Комітету лист передала його голова Мілена Рудницька та секретар Зіновій Пеленський, а також ініціатор віденської конференції Інніцер. “Ця міжконфесійна і наднаціональна конференція, йшлося у вітанні, була для нас черговим доказом, яким значенням і впливом тішиться Ваша ексцеленсія, Високодостойна особа на міжнародному форумі, бо лише завдяки Вашому покликові з літа цього року його ексцеленсія кардинал доктор Інніцер взявся за це високогуманне діло помогти нашим голодуючим братам за Збручем” [7, арк. 11–12].

30 грудня 1933 року голова Громадського Комітету Рятунку України Василь Мудрий теж подякував митрополитові Андрею “за делегування свого відпоручника на конференцію у справі голодуючих в Радянській Україні” [7, арк. 11–12].

Трагічні події у Радянській Україні у 20–30-х роках, особливо жакливі наслідки організованого штучно голодомору стали незаперечним свідченням політики геноциду кремлівського керівництва Радянського Союзу щодо українського народу. Ці події дали безліч фактів для глибокого осмислення суті комуністсько-більшовицького експерименту будівництва соціалізму в окремо взятій державі.

Свої міркування з цього приводу митрополит узагальнив і виклав 17 березня 1931 року у промові з нагоди 40-річного ювілею енцикліки папи Лева XIII “*Requoniam*”. “Якщо святочні обходини ювілею папської енцикліки, – розпочав свою промову митрополит Андрей, – то робимо це не лише тому, щоби віддати велику пошану папі або урочисто признатися до доктрини, яку він у тій енцикліці проголосив. Робимо це тому, – продовжував митрополит, – що та енцикліка, хоча і видана 40 літ тому, ще досі актуальна і відноситься до справи, яка від 40 літ з кожним днем стає щораз більше пекучою”. Своє бачення суті й значення папської енцикліки митрополит потрактував як з точки зору тодішніх соціальних процесів, так і з обставин кризи людської суспільності. “Очевидна річ, – ствердив митрополит, – від 40-ка літ суспільне питання йшло вперед і заточило такі великі кола, що не всі способи (життя), вказані Великим папою, найшли пристосування. Трудно, щоби це сталося в теперішній час, у час світових криз, які обіймають не тільки держави, але й частини світа”. Все ж, на переконання митрополита, “більша частина того всього, що твердить енцикліка, таки актуальна для

нашого теперішнього положення, для недуги цілої нашої суспільності, що нічого не можна туди додати, і нічого не можна звідти відняти”. Адже “святкування енцикліки “*Requoniam*”, – ствердив митрополит, – набуває сьогодні незвичайного значення ще й тому, що так незвичайно й неочікувано підтвердили большевики все те, що сказав папа. Невдовзі, – продовжував митрополит, – “будемо мати в одній з найбільших європейських держав просто законно проголошену неволю, яка вже віддавна там дійсно існує... і той саме факт є найбільш яскравим потвердженням думок святого отця Лева XIII, якими він сміло обвинувачував існуючий жах”.

Врешті ці всі роздуми і висновки митрополита Андрея майже дослівно співзвучні з основними постулатами праці Івана Франка “Що таке поступ?”, у якій він ще на початку XX століття геніально передбачив, що якщо б омріяна марксистськими теоретиками була побудована так звана народна держава, то насправді вона б стала такою деспотичною, якої світова цивілізація ще не знала [8, с. 2].

Упродовж своєї багаторічної пастирської та громадсько-культурної діяльності митрополит Андрей послідовно виступав за гармонізацію взаємин різних християнських конфесій та їх структур. Цей аспект своєї церковно-релігійної діяльності він теж розглядав з позиції консолідації українського народу, акумулювання його зусиль на реалізацію основної національної ідеї – розбудови демократичної, незалежної й соборної України. Саме тому, коли наприкінці 30-х років XX століття уряд Польщі взяв рішучий курс на асиміляцію українців та позбавлення їх національно-політичних і культурних прав, коли 1938 року упродовж короткого часу у Люблінському воеводстві було зруйновано понад 100 православних храмів, Греко-католицька церква та її митрополит виступили солідарно з єпископами Автокефальної православної церкви у Польщі проти цієї сваволі й варварства, стали на захист прав православного населення.

20 липня 1938 р. митрополит Андрей у пастирському посланні заявив рішучий протест проти руйнування органами державної влади православних церков на Холмщині. Ці події, – йшлося у пастирському посланні, – вимусили мене прилучитися до оборони переслідуваних наших братів нез’єднаних православних Волині, Підляшшя і Полісся... “мусимо запротестувати проти намагань кинути понуру тінь підозріння, що боротьбу з православною церквою апробує Апостольська столиця... Мусимо запротестувати також проти того, щоб холмські події ув’язати з політичною боротьбою українського народу та оправдовувати інтересами Католицької церкви. Сьогодні може католицька опінія ще не завдає собі справи з того, що сталося. Але те, що сталося, лишається грізним моментом для Католицької Польщі” [9, с. 29–32].

Отже, патріотичне й водночас толерантне доброзичливе ставлення Греко-католицької церкви та її духовенства до інших християнських конфесій та церковних структур завжди було визначальним у їх діяльності. Власне це й зумовлювало ненависть московської церкви до УГКЦ. Тому, коли після завершення Другої світової війни на західних землях

Україні був встановлений радянський московський тоталітарний режим, розгорнулася жорстока боротьба проти Греко-католицької церкви, котра 1946 року завершилася забороною її діяльності. Свою діяльність вона відновила лише після проголошення державної незалежності України. Нині пастирською діяльністю вона охоплює всі регіони держави та тішиться підтримкою віруючих у всіх куточках незалежної і соборної України.

Список використаних джерел

1. ЦДІАЛ України. – Ф.269. – Оп. 1. – Спр. 173.
2. Там само. – Ф.358. – Оп. 1. – Спр. 7.
3. Митрополит Андрей Шептицький: Життя і Діяльність: Церква і суспільне питання: Документи і матеріали, 1899–1944. – Львів, 1998. – Т.2. – Кн.1. – 572 с.
4. Правда про унію, документи і матеріали. – Видання 3-тє доповнене / Упор.: Сливка Ю.Ю., Вradій В.Ф., Ісаєвич Я.Д., Подольак Г.В., Романюк Н.Г. – Львів: Каменяр, 1981. – 448 с.
5. Гнот С. Добродійна діяльність греко-католицької церкви 1921–1939 рр. / С. Гнот. – Автореф. дис. ... к.і.н. – Львів, 2003. – 23 с.
6. Трофим'як Б. Гімнастично-спортивні організації у національно-визвольному русі Галичини (друга половина XIX – перша половина XX століття) / Б. Трофим'як. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 615 с.
7. ЦДІАЛ України. – Ф.201. – Оп. 1. – Спр. 215.
8. Мета. – 1931. – 22 серпня. – С.2.
9. Депортації. Західні землі України кінця 30-х – початку 40-х років. Документи і матеріали [спогади у 3 томах]. – Т.1: 1939–1945 рр. / Відп. ред. Ю.Сливка. – Львів, 1996. – 568 с.

References

1. CDIAL Ukrai'ny. – F.269. – Op.1. – Spr.173.
2. Tam samo. – F.358. – Op.1. – Spr.7.
3. Mytropolyt Andrej Sheptyc'kyj: Zhyttja i dijaly'nist': Cerkva i suspil'ne pytannja: Dokumenty i materialy, 1899–1944. – L'viv, 1998. – T.2. – Kn.1. – 572 s.
4. Pravda pro uniju, dokumenty i materialy. – Vydannja 3-tje dopovnene / Upor.: Slyvka Ju. Ju., Vradij V. F., Isajevych Ja. D., Podoljak G. V., Romanjuk N. G. – L'viv: Kamenjar, 1981. – 448 s.
5. Gnot S. Dobrochynna dijaly'nist' greko-katolyc'koi' cerkvy 1921–1939 rr. / S. Gnot. – Avtoref. dys. ... k.i.n. – L'viv, 2003. – 23 s.
6. Trofym'jak B. Gimnastychno-sportyvni organizacii' u nacional'no-vyzvol'nomu rusi Galychyny (druga polovyna XIX – persha polovyna XX stolittja) / B. Trofym'jak. – Ternopil': Ekonomichna dumka, 2001. – 615 s.
7. CDIAL Ukrai'ny. – F.201. – Op.1. – Spr.215.
8. Meta. – 1931. – 22 serpnja. – S.2.
9. Deportacii'. Zahidni zemli Ukrai'ny kincja 30-h – pochatku 40-h rokiv. Dokumenty i materialy [spogady u 3 tomah]. – T.1: 1939–1945 rr. / Vidp. red. Ju. Slyvka. – L'viv, 1996. – 568 s.

Panfilova T. O., Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Department of Political Science and Philosophy, Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine (Ukraine, Lviv), oleg-muravskiy@ukr.net

The Greco-catholic church, as a mental and ethical factor of consolidation of civil society of Western Ukraine (1914–1939)

The sources of public-cultural activity of the Greco-catholic church and her clergy in East Galychyna arrive at the end of XVIII – beginning of XIX of century, when in the Austrian empire Josyph II conducted important socio-economic reforms, in particular church evened that in rights the Greco-catholic church with Catholic and Protestant, allowed to the Ukrainian clergy to study in universities and work in public institutions. Then greco-catholic seminaries were founded in Vienna, Lviv and Uzhhorod for preparation of clergy. By then it presented basic part of the Ukrainian elite, that participated actively in public life of edge, in particular in creation and activity of, cultural and educational societies of enlightening and organizations. To investigate the role of the Greco-catholic church in consolidation of civil society of Western Ukraine is a primary purpose articles.

Keywords: the Greco-catholic church, civil society, AndrejSheptyckiy.

Панфилова Т. А., кандидат исторических наук, доцент, доцент кафедры политических наук и философии, Львовский Региональный институт государственного управления Национальной Академии государственного управления при Президенте Украины (Украина, Львов), oleg-muravskiy@ukr.net

Греко-католическая церковь, как морально-этический фактор консолидации гражданского общества Западной Украины (1914–1939 гг.)

Истоки общественно-культурной деятельности Греко-католической церкви и ее духовенства в Восточной Галичине достигают конца XVIII – начала XIX века, когда в Австрийской империи царь Йосиф II провел важные социально-экономические реформы, в частности церковную, которой уравнивал в правах Греко-католическую церковь с Католической и Протестантской, позволил украинскому духовенству учиться в университетах и работать в государственных учреждениях. Тогда же были основаны греко-католические семинарии в Вене, Львове и Ужгороде для подготовки духовенства. На то время оно представляло основную часть украинской элиты, которая активно участвовала в общественной жизни края, в частности в создании и деятельности, культурно-просветительных обществ просвещения и организаций. Исследовать роль Греко-католической церкви в консолидации гражданского общества Западной Украины – основная цель статьи.

Ключевые слова: Греко-католическая церковь, гражданское общество, Андрей Шептицкий.

* * *

УДК 330.212.86(477)

Сокур Л. А.

кандидат исторических наук, доцент кафедры кигознавства та загальнонаукової підготовки, Канівський гуманітарний інститут УДПУ ім. Павла Тичини (Україна, Канів), ludvik2007@yandex.ru

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА УСРР У СФЕРІ ДІЛОВОДСТВА В ПЕРІОД СТАНОВЛЕННЯ БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ВЛАДИ (1918–1920-ті рр.)

Розглянуто питання формування та реалізації державної політики у сфері діловодства в період становлення більшовицького режиму (1918–1920-ті рр.), окреслено здобутки та прорахунки в цій сфері. З'ясовано, що з моменту проголошення радянської влади на території УСРР, більшовицький режим робив активні спроби встановлення радянської моделі державної політики у сфері діловодства, за зразком РСФРР. Проте, непослідовність дій більшовиків призвела до епізодичного підходу у формуванні державної політики, а згодом – до падіння авторитету та необхідності запровадження політики "українізації", що на деякий час дозволила запровадити національні елементи у сфері діловодства, зокрема, переведення його на українську мову та залучення місцевих кадрів.

Ключові слова: державна політика, сфера діловодства, більшовицько-радянська влада, уніфікація, стандартизація, політика "українізації", національна модель діловодства.

В умовах розвитку української державності питання формування та реалізації державної політики (далі – ДП) дедалі набувають актуальності та викликають науковий інтерес. Проте ДП у сфері діловодства до сьогодні залишається недостатньо дослідженою, а відтак вимагає вивчення та аналізу.

Дослідження ДП у сфері діловодства як в сучасній Україні, так і українських державних утвореннях, що існували в різні історичні періоди, зумовлене відсутністю фундаментальних праць з історії ДП з діловодства. Проте окремі аспекти окресленої проблеми фрагментарно розглядалися у працях В. Бездрабко, О. Загорєцької, С. Кулешова, І. Петрової, Ю. Палехи, Ю. Прадіда, В. Савицького, Н. Сальнікової та інших.

Метою статті є проведення аналізу формування та реалізації радянськими партійними органами влади ДП УСРР у сфері діловодства

З приходом до влади більшовиків було розпочато переведення діловодства у відповідність з нормами, що існували в Російській Соціалістичній Федеративній